

april 1835 zijn er tien personen uit Rotterdam en andere plaatsen bij ds. H.P. Scholte te Doeveren op bezoek geweest¹³). De personen worden echter niet nader aangeduid, dus of er toekomstige Afgescheidenen uit Rotterdam bij geweest zijn kan ik niet zeggen. Dat is wel het geval op 31 augustus 1835. Dan houdt Scholte op een erf in zijn woonplaats een openluchtpredikatie. Volgens het procesverbaal, opgemaakt door de burgemeester, bevond zich daar ook onder Coenraad van Kuyk uit Rotterdam¹⁴). Deze Van Kuyk is later ook lid van de Afgescheiden gemeente, hoewel hij waarschijnlijk niet één van de voortrekkers was: zijn officiële afscheidingsbrief wordt door de Hervormde kerkeraad pas behandeld op 21 september 1836 (wat natuurlijk niet hoeft te betekenen dat hij pas vanaf die datum de vergaderingen van de Afgescheidenen bijwoonde). Aan verdere contacten met Afgescheidenen van elders kan ik alleen nog melden dat er vanuit Schiedam, waar al heel vroeg een Afgescheiden gemeente was, een ouderling naar Rotterdam ging 'om een stichtelijk woord voor de broeders en zusters te spreken'¹⁵).

Afscheiding

In de vergadering van de smalle kerkeraad worden op 30 september 1835 de eerste brieven van Afgescheidenen behandeld¹⁶). Abraham van de Coevering en Sebastiaan Verbruggen 'hebben stellig verzocht dat hunnen namen uit het lidmatenboek worden uitgeschrapt'. De vergadering neemt dat bericht voor kennisgeving aan. Men is er alleen bang voor dat deze zaak te veel ruchtbaar wordt en daarom wordt besloten dat de 'broeders kerkeraad' in voorkomende gevallen geheimhouding zullen betrachten. Op de volgende kerkeradsvergadering komen brieven binnen van vier andere personen en op die daarop volgend zijn er tien bij gekomen.

Op die vergadering is er één broeder die verder denkt en de zich nu afscheidenden nog eens ziet terugkeren. Hij wil daarvoor alvast maatregelen nemen, omdat het geschrevene beschuldigingen behelst 'tegen alle predikanten, derzelve inhoud onwaar is, en daarenboven zulke redenen behelzen welke niet alleen tegen alle christelijke liefde, maar zelfs tegen alle menselijke bescheidenheid strijden'.

Hij doet dan een voorstel om die terugkerenden niet weer meteen met open armen te ontvangen, maar duidelijke blijken van berouw te vragen. Hoewel de kerkeraad met broeder Keller